

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۳/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی روش واحد محور در تدریس

حسن معتمد، بهناز حاجی پور، زهرا حاجی ترابی، ویکتوریا تدین
گروه معلمان آموزش و پرورش شهرستان میاندوآب

مقدمه:

انتخاب روش تدریس یکی از مراحل مهم طراحی آموزشی است. معمولاً علم بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله، باید خط‌مشی و روش مناسب تدریس خود را انتخاب کند؛ چون خط‌مشی معلم و روش تدریس او چگونگی فعالیت شاگردان را برای رسیدن به هدف‌های آموزشی مشخص می‌سازد.

در واقع، به مجموعه تدابیر منظمی که معلم برای رسیدن به هدف، با توجه به شرایط و امکانات، اتخاذ می‌کند روش تدریس می‌گویند.

معلم بدون شناخت روش‌های مختلف تدریس، هرگز به انتخاب صحیح آن نخواهد بود. او هر اندازه که با روش‌های تدریس آشنا باشد در موقعیت‌های مختلف برای رسیدن به مقاصد آموزشی، آزادی عمل بیشتری خواهد داشت.

روش واحد طرح

کلمه پروژه برای اولین بار در سال ۱۹۰۰ در قسمت کارهای دستی دانشگاه کلمبیا به کار برده شد و مفهوم آن در نزد عموم عبارت بود از یک مسأله وسیع و مهم که جنبه عملی دارد و شاگردان بدان علاقه مندند. ولی بعدها به موضوع هدف و الهامات شاگرد بیش از جنبه علمی آن تاکید شد؛ بنابراین طرح به مفهوم کلاسی، از الهامات شاگرد سرچشمه می‌گیرد و باعث ازدیاد علاقه او می‌شود. این روش در موقعیتهای طبیعی ارزش تربیتی دارد و جنبه تجربی آن زیاد است و از آنجا که در این روش بویژه طرح انفرادی تقسیمات تصنعی دروس و ارتباط غیر منطقی آنها از میان می‌رود موثرترین راه برای یادگیری عمیق و پایدار است.

ویژگیهای روش واحد طرح

واحد طرح باید دارای ویژگی های زیر باشد

۱. طرح باید جنبه مسأله ای داشته باشد یعنی باید مسأله ای در ذهن شاگردان به وجود آید تا آنان در حل آن بکوشند.
۲. طرح باید برای فعالیت به اندازه کافی بزرگ باشد.
۳. طرحزیری و همچنین انتخاب و استفاده از منابع و وسایل باید با مسئولیت شاگرد انجام شود.
۴. طرح باید جنبه علمی و اجرایی داشته باشد و صرفاً یک مسأله نظری نباشد. این نکته نشاندهنده تفاوت بین روش واحد طرح و روش مسأله ای است.
۵. محور طرح باید فعالیت شاگرد و انگیزه درونی او باشد، نه تنظیم منطقی موضوع از طرف معلم.
۶. طرح باید وظیفه ای باشد که شاگرد به طور داوطلبانه آن را بپذیرد.
۷. طرح باید مستلزم تلاش واقعی و صمیمانه شاگرد برای رسیدن به هدف باشد.
۸. طرح باید به هدفهایی منتهی شود که برای شاگرد قابل درک و تشخیص باشد و فراگیر بتواند با توجه به آنها پیشرفت خویش را ارزیابی کند.
۹. میل واراده شاگرد باید مبنا و آغاز کار قرار گیرد اگر چه احتمال می رود که در مراحل اولیه کار شاگرد ارزش تربیتی ناچیزی داشته باشد یا مناسب نباشد.
۱۰. معلم باید به عنوان سرپرست ناظر فعالیتها و ایجاد کننده محیط مناسب ادای وظیفه کند ولی حضور معلم به عنوان ناظر و راهنما همیشه ضرورت پیدا نمی کند چون شاگرد بتدریج یاد می گیرد که اداره کار خود را به عهده بگیرد.

محاسن و محدودیتهای روش واحد طرح

الف) محاسن

۱. رابطه مناسبی بین شاگرد و معلم ایجاد می کند و باعث تشویق شاگرد به یادگیری می شود.
۲. چون شاگرد در طرح و هدف و فعالیتهای سهیم است تمایل شدیدی به یادگیری دارد.
۳. با این روش، اعتماد به نفس شاگردان و جرأت آنان در اظهار نظر تقویت می شود.
۴. این روش رغبت شاگردان رانسبت به فعالیتهای تربیتی افزایش میدهد و حس بردباری او رانسبت به عقاید مخالف تقویت می کند.
۵. در این روش حس همکاری شاگردان تقویت می شود.
۶. احساس مسئولیت وانضباط جنبه مثبت به خود می گیرد.
۷. یادگیری عمیق وپایدار می شود.
۸. روش مطالعه استفاده از منابع نوشتن و تنظیم مطالب در شاگردان تقویت می شود.
۹. نقایص فردی از قبیل خط، انشا، بیان و کمبود معلومات کشف می شود و کم از کم بین می رود.
۱۰. بین معلمان و شاگردان همکاری نزدیک به وجود می آید.
۱۱. نتایج طرح وسیله تجدید نظر در برنامه می شود در نتیجه مطالب و کارهایی در مدارس دنبال خواهند شد که متناسب با احتیاجات، استعدادها وعلایق شاگردان باشد.
۱۲. از امکانات آموزشی حداکثر استفاده به عمل می آید.
۱۳. دانش و معلومات وضع پیوسته ای پیدامی کنند.
۱۴. بین مفاهیم آموخته شده ومسائل واقعی زندگی ارتباط منطقی برقرار می شود.

ب) محدودیتهای

۱. روش طرح، تقسیمات رسمی مباحث درسی و جدایی رشته ها را که برحسب برنامه رسمی تعیین شده است از بین می رود.

۲. ممکن است در این روش وقت زیادی تلف شود.
۳. فرصت زیادی برای تمرین و فعالیتهای دسته جمعی کلاسی موجود نخواهد بود.
۴. طرحهایی که متناسب با وضعیت رسمی مدارس باشد کم است. البته این موضوع بستگی به وضع مدرسه از لحاظ متری بودن و انعطاف پذیری برنامه و آمادگی معلمان برای اجرای طرح و حدود رابطه مطلوب مدرسه با معلمان و اولیای فراگیران دارد.
۵. این روش مستلزم امکانات فراوان و معلمان چیره دست است.

خلاصه

انفرادی کردن آموزش یکی از پدیده های مهم سالهای اخیر نظامهای آموزشی است. آموزش انفرادی الزاماً به معنای آموزش یک شاگرد توسط یک معلم یا برنامه خاص نیست، بلکه به معنای آموزش بر اساس تواناییهای شاگرد است. اف.اس. کالر با انتشار مقاله ای به آموزش انفرادی حیاتی تازه بخشید و بدعت خاصی را در دانشکده ها و دانشگاهها بنیاد نهاد. اساس کار کالر بر مفاهیم زیر استوار بود:

۱. پیشرفت براساس توان فردی؛
۲. یادگیری تا حد تسلط؛
۳. تدریس خصوصی؛
۴. راهنمایی؛
۵. به کارگیری روشهای مکمل همراه با آموزش سنتی. آموزش انفرادی ممکن است با توجه به شرایط وامکانات، به صورتهای مختلفی سازماندهی و اجرا شود. از مهمترین روشهای آموزش انفرادی می توان یادگیری تا حد تسلط، تدریس خصوصی، آموزش برنامه ای آموزش به وسیله رایانه آموزش انفرادی تجویز شده و آموزش انفرادی هدایت شده را نام برد.

در روش یادگیری تا حد تسلط، شاگرد قبل از اینکه به پیشرفت خود ادامه دهد، باید محتوای آموزشی را تا حد تسلط یادگرفته باشد؛ زیرا تعدادی از صاحب نظران معتقدند که پیشرفت تحصیلی شاگردان تا حد زیادی به زمان یادگیری

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بستگی دارد. در روش تدریس خصوصی، محیط آموزشی بسیار گرم و صمیمی است. معلم به هیچ وجه شاگردان را با یکدیگر مقایسه نمی کند، بلکه پیشرفت کار هر شاگرد را با کارهای گذشته اش مقایسه می کند.

آموزش برنامه ای کاربرد روانشناسی یادگیری در تدریس است و در واقع یک نوع روش خودآموزی است. در این روش، مواد آموزشی به گامها یا واحدهای کوچک تقسیم می شود. واحدهای کوچک باید به گونه ای برنامه ریزی شوند که شاگرد را به سوی هدفهای نهایی هدایت کنند. اگر آموزش برنامه ای توسط ماشین صورت گیرد، به آن آموزش به وسیله رایانه می گویند. در روش آموزش به وسیله رایانه، پیشرفت در مطالعه تحت کنترل ماشین است؛ یعنی تا شاگرد مطالب مطرح شده را یادنگیرد ماشین اجازه جلو رفتن را به او نخواهد داد. آموزش انفرادی تجویز شده یکی دیگر از روشهای آموزش انفرادی است. در این روش، موضوع درس به واحدهای مختلف تقسیم و هر واحد برای یک جلسه در نظر گرفته می شود. برای اینکه معلم از وضعیت علمی شاگردش مطلع شود، قبل از شروع آموزش، ارزشیابی تشخیصی به عمل می آورد تا نقطه آغاز فعالیت رامشخص کند. در این روش شاگرد با توان خود حرکت می کند و در صورت موفقیت در یک واحد معلم واحدی بعدی را به او ارائه می دهد. در این روش معلم نقش انتقال دهنده اطلاعات را ندارد بلکه بیشتر تحلیلگر است و نتایج ارزشیابی را بررسی و سطوح درسی شاگردان را معین می کند. آخرین روش مطرح شده در آموزش انفرادی، هدایت شده است. این روش بیشتر در مراکز تربیت معلم به کار می رود. در این روش، شاگردان سطوح مختلف می توانند در یک فعالیت آموزشی شرکت کنند. هر بخش از فعالیت آموزشی توسط تعدادی از معلمان که وظایف سطوح مسئولیت و قدرت متفاوت دارند اداره می شود. از ویژگی های این روش کلاسها بدون پایه تدریس گروهی با نقشهای متفاوت و مشارکت گروههای سنی متفاوت در آموزش با توجه به تفاوتهای فردی است.

از روشهای جدید آموزشی که در فعال کردن شاگردان بسیار موثرند می توان روش مسأله ای و روش واحد ها را نام برد. برخلاف روشهای آموزشی انفرادی، در این روشها، تعامل اجتماعی احساس مسئولیت انگیزه های درونی رابطه ای مطلوب بین شاگردان و معلمان و رابطه ای نزدیک بین آموخته ها و شرایط واقعی زندگی، به نحوی شایسته وجود دارد. در این روشها، شاگرد محور فعالیت است و معلم نقش راهنما و ناظر را دارد. مفاهیم آموزشی ارتباط تصنعی خود را از دست می دهند و ارتباط منطقی بین آنها برقرار می شود. متأسفانه با همه مزایای این روشها، با توجه به ساخت ویژه مدارس و مقررات حاکم بر مسائل آموزشی، کمبود معلمان صلاحیتدار، عدم امکانات و بودجه کافی و محدودیت زمانی امکان تعمیم

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

چنین روشهایی در اکثر مدارس نیست و به کارگیری چنین روشهایی احتیاج به یک دگرگونی اعتقادی، تحول نوآوری در مسائل آموزشی دارد.

۱. منابع و مأخذ:
۲. الف فارسی:
۳. بازارگادی، علالدین (۱۳۵۶)؛ شاهراه تدریس؛ تهران: انتشارات مدرسه عالی شمیران
۴. پارسا، محمد (۱۳۵۸)؛ کاربرد روانشناسی در تدریس؛ چاپ پنجم: تهران
۵. گانیه، روبرتام (۱۳۶۸)؛ شرایط یادگیری؛ ترجمه جعفر نجفی‌زند
۶. گروئلند، زمان‌ای (۱۳۶۳)؛ هدف‌های رفتاری برای تدریس و ارزش‌یابی: ترجمه عمان‌الله صفوی
۷. هیگیارد، ارنست و اروبارو (۱۳۶۷)؛ نظریه‌های یادگیری؛ ترجمه محمدنقی براهنی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۸. ب) لاتین

۹. Bloom, B.S. et al (۱۹۷۱); hand book on formative and summative evaluation of student learning: Mc Graw. Hill book co.
- ۱۰.
۱۱. Gage, N.L. and David Berliner (۱۹۷۹); educational psychology ۲nd Ed; Allyn and Bacon Inc.
- ۱۲.
۱۳. Gayer, R.S. (۱۹۶۶); a test to measure the ability to organize
۱۴. ideas; Athens: Ohio university special report, no.۹.
- ۱۵.
۱۶. Rogers, E.M. and F.F. Shoemaker (۱۹۷۱); communication of innovations; New York: Macmillan publishing co.